

Varnostni svet se zopet davi z berlinsko krizo

Višinski je odklonil sesti na limanice; vesti iz drugih področij zasedanja Z. N.

Pariz, 16. okt. — Zadnji petek se je Varnostni svet zopet pričel baviti z berlinsko krizo z obnovo debate o predlogu zapadnih sil, da se Rusijo postavi na zatožno klop pod obtožbo, da z berlinsko krizo ogroža svetovni mir.

Stvar je ponovno prišla pred Varnostni svet, ker skupina šestih "nevturalnih" držav ni ničesar dosegla s posredovanjem.

Po otvoritvi zasedanja je predsednik Varnostnega sveta dr. Juan A. Bramuglia, zunanji minister Argentine, postavil dvoje vprašanj na vse štiri prizadete sile — Ameriko, Anglijo, Francijo in Rusijo, češ, najprvi povedo, kako je prišlo do transportnih restrikcij v Berlinu in v kakem stadiju se sedaj nahajajo; drugi naj povedo, do kakšnega sporazuma so bili prišli na moskovskih pogajanjih in kaj je bil vzrok, da vojaški poveljniki v Berlinu niso mogli priti do sporazuma.

Višinski se je takoj oglašil za besedo in dejal, da Rusija ne bo nasledila te limanice in da bo vztrajala pri svojem stališču, da to vprašanje ne spada v področje Varnostnega sveta, marveč morajo ta konflikt rešiti le prizadete okupacijske sile z direktnim pogajanjem. Dejaj je, da so tako vprašanja naliha.

Bramuglia se je čutil užaljenega, češ da namen njegovih vprašanj ni bil kakšna vaba ali maneuver, marveč jih je postavil z "iskrenim" namenom. Višinski je odgovoril, da ne misli nikogar žaliti, toda Rusija od svojega stališča ne odstopi.

Amerika, Anglija in Francija so izjavile, da bodo odgovorile na postavljena vprašanja na prihodnji seji, ki bo v ponedeljek ali torek. Seja Varnostnega sveta je bila s tem zaključena v "kislem" ozračju.

Kakšnih manevrov se poslužijo na prihodnji seji, je uganka.

Na zasedanju političnega odbora generalne skupščine pa je dejal dr. Ralph Bunche, ki je nasledil umorjenega grofa Bernadotta kot posredovalec v Palestini, da je situacija zdaj zrela za sklenitev miru med Arabci in Židi in priporočal, naj Z. N. prevzamejo vodstvo. Dejaj je, da si mir želita obe stranki. Židje kot Arabci. Generalna skupščina "naj razčisti glavna politična vprašanja", pogajanja za sklenitev miru pa prepusti prizadetim strankam.

Na seji ekonomskega sveta generalne skupščine pa je Anglija obdobja Rusijo, da je "namenoma vpregla ekonomijo vse vzhodne Evrope, da služi njenim gospodarskim interesom." Angleški delegat Glenvil Hall je rekel, da je Rusija vzhodnoevropskim državam zadržala priključitev k Marshallovemu načrtu, jim vsilila zanje neugodne trgovinske pogodbe, jim nastavila na odgovornih mestih svoje gospodarske in tehnične veščake in ustanovila mešane

Poostritev protiblokade v Nemčiji

Ameriško-britske oblasti ukazale zasego blaga

Frankfurt, Nemčija. — Zapadne sile so povečale blokado proti ruski okupacijski coni. V ta namen so izdale enajst novih odredb, ki jih morajo nemški uradniki izpolnjevati.

Pretekli teden so ruske oblasti priznale, da protiblokada povzroča v njihovi coni ekonomske preglavice. Blokada je odrezala dovoz premoga iz Porurja v rusko cono, tako je ustavila dovoz jekla in strojnih izdelkov. Protiblokada se je začela kmalu po uvedbi ruske blokade Berlina preteklega junija.

Vzrok novih odredb protiblokade je bil, da so Rusi še vedno dobivali manjše množine omejenega materiala iz ameriško-britske cone. Ameriški in britski vojaške oblasti so zapovedale nemškim uradnikom, da morajo ustaviti, vsee izvoz iz zapadne Nemčije v rusko zasedbeno cono.

Nemški uradniki imajo pravico, da zasežejo vsako pošiljko blaga, ki je namenjena v rusko cono, ako nimajo potrebnih izkazil, da blago ne sme čez blokado. Tudi blago, ki je bilo na poti iz ruske v ameriško-britsko cono, je bilo zaseženo in poslano nazaj.

Obmejna policija je dobila ukaz, da potniki, ki potujejo čez okupacijsko mejo, ne smejo nositi s seboj ničesar, razen ročnih kosegov, v katerih ne sme biti drugega kot osebne stvari.

Poostritev protiblokade se stopnjuje. Namen tega je, da se paralizira ali vsaj zavleče ruski ekonomski načrt za obnovo vzhodne Nemčije, ki je pod rusko okupacijo.

Španski gerilci še vedno v akciji

Pariz. — (ALN) — Španski gerilci se še vedno borijo proti diktatorju Francu. Pred nekaj dnevi so prijeli skupino Francovih agentov, jih postavili pred ljudsko sodišče, kjer so bili obsojeni na smrt in takoj ustreljeni. V vasi Casados v španski Galiciji so prijeli Vincenta Lusta, ki je mučil zajete gerilce, nakar so ga obsodili na smrt. Enako so storili s Francovim špionom Marquesom Sierro. V Lariji, rudarska provinca Asturija, so prebivalci ubili nekega fašista; ker je vaščane ovadil, da zalagajo gerilce s hrano. Gerilske enote so aktivne tudi v provincah Estramadura in Cordoba.

Domače vesti

Ubit v premogorovu

Purglove, W. Va. — Društvo 388 SNP je zopet izgubilo zavednega in aktivnega člana. Dne 23. sept. je bil ubit pri delu v premogorovu George Rubčić. Nanj je padel strop in ga zmečkal. Doma je bil iz vasi Brinje, okraj Kotor, Hrvaška. Zapušča ženo, šest hčera in dva sinova. Bil mu časten spomin, družini pa društveno sožalje.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Po daljši bolezni je v bolnišnici umrl Jurij Kristof, star 74 let, doma od Samobora, Hrvaška, v Ameriki 42 let, član SDZ in HBZ. Tukaj zapuša brata Vida, v starem kraju pa ženo, sina in sestro. — Po kratki bolezni je umrl v bolnišnici John Vadal, star 60 let, v Ameriki 38 let. Živel je pri družini Victor Leban in tukaj ne zapuša sorodnikov. — Po pormesečni bolezni je v bolnišnici umrla Mary Brice iz Euclida, rojena Bizjak v Clevelandu, stara 54 let. Zapuša moža Franka, hčer Florence, brata Josepha in sestro Anno Tomažič ter Josephine Janes. — Poročila sta se John S. Pestotnik in Beatrice F. Jackomin, kakor tudi Edward Rozman in Flora Rusnak. — Pri družini Stanley Turk so se oglasile rojenice in pustile prvorojenke; pri družini Frank Ocepek v Collinwood pa prvorojenčka.

Britski rudarji proti priganjanju

London. — (ALN) — Britski rudarji so se uprli vladni odredbi, da morajo pospešiti delo in produkcijo, sicer ne bodo dobili višje meze. Ta nova vladna skema je prišla na pritisk ameriških uradnikov, ki upravljajo Marshallov načrt. Ti zahtevajo večjo produkcijo premoga in nižje cene, drugače ne bo vlada dobila pomoči od Marshallovega načrta. Organizirani britski rudarji so odločno proti tej skemi, ker bi morali delati kot sužnji, meze pa bi ostale na nizki točki. Angleški premogovniki so pod vladno kontrolo.

Amerika se brati z diktatorjem Francom

Washington. — Da se ameriška vlada zanima za vzpostavitev odnošajev s fašistično vlado diktatorja Franca, kaže dejstvo, ker je prišel v Madrid ameriški admiral Roscoe H. Hiltenkoetter, direktor centralne inteligenčne (vohunske) agencije. Državni department je izjavil, da ni bil obveščen o admiralovem obisku Madrida. Vse kaže, da se Amerika zavzema za sklenitev dogovora s krvnikom Francom.

Gonja proti komunistom v Braziliji

Tarča so slovanske organizacije

Rio de Janeiro, Brazilija. — Brazilska policija je zadnje dni aretirala več kot 100 oseb v gonji proti "sovjetskim vohunom". Aretacija so se izvršile istočasno v raznih krajih dežele.

Brazilska vlada je odvzela legalnost komunistični stranki in pretrgala diplomatske odnose s Sovjetsko unijo pred enim letom. Najnovejša aretacija so bile izvršene v Sao Paulu, kjer je policija prišla 12 oseb slovanskega porekla. Policija je baje zasledila več zabojev propagandnih tiskovin.

Policija je izjavila, da se je središče te skupine imenovalo Zveza rdeče zvezde. Glavni stan te zveze, bivši glavni stan Društva za pomoč ruskim vojnim žrtvam, Slovanske zveze in Molotovega društva so pod stalnim nadzorstvom in podvrženi preiskavam ter šikanam.

Brazilsko časopisje je objavilo te vesti s kričavimi naslovi. Policija je naznanila, da je na sledu špijonaške krožka na jugu v državi Rio de Grande do Sul. Pričakuje se nadaljnje aretacije. Več kot dvajset osumljenih oseb je bilo že aretiranih.

Pred kratkim je policija aretirala nekega ortodoksnega ruskega duhovnika in poljskega znanstvenika Julija Znankega. Oba sta še vedno pod policijskim nadzorstvom. Poljski poslanik je vložil protest in znanstvenik je bil izpuščen iz zaporov.

Brazilski komunisti, ki so bili poginjeni pod zemljo, vršijo svoje delo previdno. Brazilsko sodišče je obtožilo Luisa Carlosa Prestesa, komunističnega voditelja, da je vodil protivladne napade v svojem listu.

Dewey "pozdravljen" s paradižniki

St. Paul, Minn. — Zadnji petek je bil republikanski predsedniški kandidat Tom Dewey pozdravljen s paradižniki tudi v Minnesoti. Do incidenta je prišlo v Albert Leaju, kjer je nekdo vrzel paradižnik proti Deweyju, zadel pa je njegovo ženo. Paradižnik je bil najbrže namenjen senatorju Ballu, ki je spremljal Deweyja, kakor tudi "buanje". Ballu gre zelo trda in možno je, da bo kljub Deweyjevi podpori poražen. Njegov protikandidat je Hubert Humphrey, demokratski župan iz Minneapolisa. Dewey je bil par dni prej deležen par paradižnikov tudi v nekem podeželskem mestu v Illinoisu.

Wallace udrihal po korumpiranih mašinah obeh strank

Volilcem je priporočal, naj glasujejo "straight" progresivno. Vsi čikaški shodi uspešni

Chicago. — Zadnji petek zvečer sta Henry A. Wallace in senator Glen Taylor govorila na treh kampanjskih shodih v Chicagu in priporočala volilcem, naj glasujejo "straight" progresivno. Na shodih so nastopili tudi drugi lokalni kandidati progresivne stranke okraja Cook — za sodnike, kongresnike in državne poslane.

Wallace je udrihal po korumpiranih mašinah obeh strank in dejal, da sta že dolgo let povezani z gangsterji in zločinskimi elementi, od katerih prejema denar. Znano je, da bossi obeh strank prejema majo velike vsote podkupnine zlasti od nepostavnih igralnic, ki cvetejo po vsem mestu, sploh po vsej državi. Te mašine so "popolnoma cinčne in zločeste."

Wallace je rekel, da so se korumpirani republikanski in demokratski bossi povezali in poskrbeli, da je državna volilna komisija, sestojeca iz dveh republikancev in enega demokrata, odrekla progresivni stranki pravico do glasovnice.

Zadnji teden je progresivna stranka vzela priziv na zvezno vrhovno sodišče, ki bo podalo svoj odlok v prihodnjih dneh. To je storila, ker ni mogla ničesar doseči ne na državnem vrhovnem niti na zveznem distriktnem sodišču.

V zvezi s tem prizivom je Wallace rekel, da ne ve, kaj bo storilo zvezno vrhovno sodišče. "Ako to sodišče ne bo razveljavilo odloka, s katerim hočejo odvzeti volilno pravico pol milijonu illinoiskih volilcev, bo to storilo pa ljudstvo te države," je izjavil Wallace. "To lahko storite v okraju Cook, ako glasujete "straight" za okrajno progresivno listo."

V primeri, ako bo tudi odlok najvišjega sodišča neugoden za progresivce, to je, da ne bo illinoiskega volilnega zakona proglašilo protivladnega, je Wallace priporočal volilcem v "down stateu", to je izven okraja Cook, naj zapišejo imena kandidatov progresivne stranke na glasovnico. V okraju Cook bo stranka imela svojo listo za sodnike, kongresnike, državne poslance in nekatere druge urade. Ne bo pa na glasovnici njena državna lista in predsedniški kandidat.

Anketa o delavski politični akciji

Chicago. — V torek zvečer, 19. okt., se bo v Rooseveltovem kolegiu v "Loopu" vršila zanimiva anketa o predmetu "Stare in nove stranke", katero prireja oddelke kolegijskega delavsko vzgojo. Na anketi bodo nastopili kot referenti Davis Lewis, gl. tajnik kanadske socialistične stranke Cooperative Commonwealth Federation, William Miller, direktor progresivne stranke v Illinoisu, in Gus Taylor, politični direktor krojaške unije International Ladies' Garment Workers, ki podpira Trumanovo demokratsko stranko. Gus Taylor je bil pred leti "militanten" socialist.

Springfield Brewery Co. in njen bivši tajnik-blagajnik, je bil obdolžen, da je ukradel \$27,000 in ponaredil čke za \$2,955. Tožbo proti njemu je vložila pivovarna, ki ga je obenem obdolžila, da je poleg tega ukradel \$300,000 družbinskega denarja. Obtožnica mu očitno, da je z ukradenim denarjem kupoval obširna zemljišča.

Bivši uradnik pivovarne obdolžen kraje

Springfield, Ill. — Harry D. Anderson, bivši podpredsednik

Anglija se vrže na zatiranje "komunizma" v kolonijah

London. — Angleška delavska vlada mora v prihodnjih mesecih posvetiti pozornost kolonialnim vladam, da bodo z njeno pomočjo zatirale komunistično propagando, kjer koli se pojavi.

To svarilo angleški vladi je podal v svojem govoru Arthur C. Jones, tajnik za upravljanje kolonij. Svoje svarilo je podal na zaključni seji konference o afriških kolonijah, ki se je vršila teden dni v poslopju Lancaster.

Jones je rekel, da se sedaj po vseh kolonijah širi močna propaganda, ki lahko uniči napredek in razvoj kolonij. To propagando širijo komunistični agitatorji, katerim nasledajo domaćini v kolonijah. "Mi se zavedamo potrebe, da se kolonialna ljudstva zdravijo, ampak mi smo proti komunizmu," je rekel Jones.

"Komunizem predstavlja zločest način življenja," je nadaljeval Jones, "obenem pa uničuje vrednote zapadne civilizacije in naših principov."

Jones je gotovo imel v mislih civilizacijo svobodnega izkoriščanja kolonialnih ljudstev, do čim se britski principi naslanjajo le na profite, na kramarstvo in izžemanje podjarmljenih ljudskih mas v kolonijah.

Vladajoči britski razred hoče ohraniti ta suženjski sistem v kolonijah, ker mu prinaša težke milijone, ne glede na bedni položaj kolonialnih domaćinov. To je glavni vzrok, da se je v britskih kolonijah začelo gibanje, da se ljudstva odrečejo svojih krutih gospodarjev. Temu gibanju pravijo komunizem, ker upajo, da bodo na ta način zatirali ustaje v kolonijah.

Ostali delegati na konferenci, ki so zastopali britske kolonije v Afriki in v drugih delih križem sveta, so se izrekli za sodelovanje v prizadevanjih, "da se bodo borili proti komunizmu v kolonijah."

Nili Ollennu, delegat iz afriške kolonije, je rekel, da je prepričan, da bodo domačinska ljudstva v kolonijah stala ob strani Velike Britanije in njene imperije.

Na "subversivni" listi

Unija se obrnila na guvernerja Californije

New York. — Ameriška unija za civilne svobodščine se je obrnila na californijskega guvernerja Warrenja, republikanskega podpredsedniškega kandidata, s prošnjo, naj očisti državno "subversivno" listo, na kateri je med 140 organizacijami tudi Avtorska liga.

Unija za civilne svobodščine pravi, da je bila ta pisateljska organizacija ustanovljena pred 35 leti in da se sploh ne peča s politiko. Vendar pa je bila po državnih organih, ki vidijo vse rdeče in "komunistično", kar ne tuli v rog reakcije, postavljena na "subversivno" listo. Unija za civilne svobodščine je proti vsem takim listam, ker niso nič drugega nego teptanje ameriških tradicij.

Veteran brez nog izgubil delo

Newark, N. J. — James Kucher se je v zadnji vojni boril za demokracijo in proti fašizmu in na bojišču v Italiji izgubil obe noge. Ko je ozdravel, je po vojni dobil službo v vladni veteranski administraciji z \$42 plače na teden. Zdaj je to službo izgubil, ker je komisija, ki preiskuje lojalnost vladnih uslužbencev, dognala, da je "subversiven" in "nelojalen". On je namreč član socialistične delavske (trockistične) stranke, ki je legalna.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena društva (Ivan Chicago) in Kanada \$2.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti let; in Chicago in Chicago Cook Co. \$2.50 na leto, \$4.75 za pol leta; in inosomstvo \$11.00. Subscriptions rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cook County \$2.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Člani glaslo po dogovoru. Rokopisni dopisi in manjše članke se ne vračajo. Rokopisni literarni vsebini (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vso koro koro s koro:

PROSVETA

2857 - 58 So. Lawndale Ave., Chicago 28, Illinois

Borba za petrolej

Petrolej, ki je z iznajdbo gasolinskega stroja in letala zavzel prvenstvo med naravnimi bogastvi, je za vsako industrijsko deželo in vojaško silo enakega pomena kakor so premog, železa, bakrena in svinčena ruda ali razne zlahne kovine. Brez petroleja bi ne imeli avtov, traktorjev, letal niti drugih strojev na gasolinski pogon. Tudi bi dežele ne bile preprežene z lepimi, gladkimi, širokimi cestami, marveč bi se izven železnice še vedno prevažali s konjsko vprego. Brez petroleja bi tudi ne poznali modernih mehaniziranih armad, ki se vozijo z motornimi vozili in letajo po zraku. Brez petroleja bi tudi še ne poznali atomske energije in atomskih bomb.

Z drugo besedo: brez petroleja in iznajdbe gasolinskega stroja bi bila industrijska civilizacija, posebno pa Amerika, industrijsko bolj primitivna kakor je danes. V transportni industriji in poljedelstvu bi bila približno tam kakor je bila v zadnjem stoletju, vojaško pa bi bila približno tam kakor je bila pred prvo svetovno vojno. Slednje bi bilo gotovo sreča za človeštvo. Skoro gotovo bi leta 1939 ne bilo prišlo do druge svetovne vojne tudi v primeru, da bi bil Hitler na krmilu Nemčije, ker bi se brez svoje letalske sile in mehanizirane armade najbrže ne upal podati v agresivno vojno. Ako bi ne bilo sluha o petroleju, bi tudi danes ne bilo takega rožljanja in hujkanja na nov svetovni požar. In tukaj je točka, pri kateri se hočemo nekoliko ustaviti.

V ozadju današnjega rožljanja in pripravljavanja na nov svetovni požar je predvsem—petrolej, nafta ali "olje", kakor pravimo v Ameriki. In sicer je v ozadju te mrazne vojne, ki se lahko prej ali slej spremeni v vročo vojno, arabski petrolej. V arabski svet, ves bližnji vzhod, je gospodarsko silno reven in kulturno ter socialno tam, kjer je bil v srednjem veku, sploh pred pet tisoč leti. To vsaj, kar se tiče ogromne večine prebivalstva. Ogromni predeli arabskega sveta so ena sama velika puščava, kjer je priroda popolnoma mrtva. Toda pod to mrtvo in nepregledno puščavo so izredno bogate zaloge črnega zlata—petroleja. V resnici najbogatejše zaloge olja na vsem svetu. Izvedenci sodijo, da je v arabskem svetu okrog dve milijardi ton petroleja—morda še več. Torej milijarde dolarjev profitov!

Nad vsem tem bogastvom so v zadnjih desetletjih dobili monopol ameriški in angleški kapitalisti. V par angleških petrolejskih družbah je sicer zainteresiran tudi holandski in francoski kapital. Levji delež—okrog 75%, ako ne več—tega bogastva je danes v rokah ameriškega kapitala, ki je v zadnjih desetih letih dobil monopol nad oljem v Saudi Arabiji in par drugih majhnih državah, od katerih se ena imenuje Kuvaif. Izvojeval si je tudi investicijsko in profitno "enakopravnost" v vseh angleških petrolejskih družbah v Perziji (Iranu in Iraku), Transjordaniji in Siriji. S Trumanovo doktrino in Marshallovim načrtom si je zagotovil monopol nad tem bogastvom—in lahko tudi nad drugim—I v Turčiji, kjer so lani ali predlanih letih našli—olje! Zato je Turčija lani in letos tudi dobila čez milijardo dolarjev ameriške "pomoči" v obliki orožja in drugega strateškega materiala. (Za gradnjo stanovanj pa ni hotel wallstreetški kongres dovoliti niti dolarja!) Iz istega razloga Amerika tudi siplje težke milijone v Grčijo, seveda za grško—"demokracijo".

Ker arabski in turški petrolej diši tudi Rusiji, dasi tega ne kaže tako odkrito kakor zapadne sile, zato tudi tako poka in treska med obema tekmečema!

Značilno je to, da gre danes velik del petroleja za vojaške namene—za armade, mornarice in zračne sile; kako velik je ta del v mirnem času, nismo še nikjer videli kakih števil, vsekakor pa je ta količina ogromna. Znano pa je, da gre v vojnem času levji del gasolina in mazalnega olja za pogon in mazanje vojnega stroja. Zato so danes tudi vsi generalni štabi—ves militaristični aparat—enako zainteresirani v arabski petrolej kakor so oljni magnati.

Pri tem je druga značilnost tole: Glavni boj za arabski petrolej gre danes za tem, da bo to olje služilo, ne toliko za civilne industrijske potrebe narodov, marveč za vojne namene! Če bi šlo samo za industrijske potrebe, bi najbrže ne bilo nobene vojne nevarnosti, vsaj pa ne tako velike kakor je danes. Kapitalisti so olje—gasolin etc.—prav tako pripravljeni prodajati tej ali oni državi, tudi Rusiji; glavno pri njih je to, da si zagotovijo profit, čim večji profit. Do tega pridejo najlaže, ako dajo nafto do industrijskega monopol. Ako imajo monopol, lahko računajo kolikor hočejo; če ne gre drugače, tudi z upetnim pomanjkanjem, to je s skrajšenjem produkcije.

Toda v tem konfliktu med Rusijo in zapadnim kapitalizmom igrajo glavno vlogo vojaški interesi, interesi zapadnega militarizma, ki si hoče zagotoviti dovolj petroleja za bodočo vojno. To si je v veliki meri že tudi zagotovil, odnosno so mu to zagotovili ameriški in angleški kapitalisti, ki imajo monopol nad okrog 90% vseh svetovnih petrolejskih zalog in rezerv. Do tega monopola so seveda prišli s sodelovanjem svojih vlad. Angleška vlada je na primer tudi sama finančno zainteresirana v perzijski petrolej, ker kontrolira 50% delnic Anglo-arabske petrolejske družbe.

Naj še enkrat poudarimo vso stupidnost tega konflikta: borba za arabsko olje zato, da bodo narodi lahko krali drug drugega? Ne v prvi vrsti zato, da jim bo petrolej služil za lajšanje in bogatenje življenja, marveč zato, da bodo lahko drug drugemu rusili mesta in vasi in pobili čim več "sovražnika"! Ampak ta borba in ti konflikti radi petroleja na bližnjem vzhodu niso samo stupidni do viška, marveč tudi izredno dragi! Milijarde in milijarde gredo za militarizem in za vojno pripravljanje; erpajo in pripravljajo se nenadomestljivi naravni zakladi—yes, tudi petrolej! Iščo kaj izbruhne požar, se vse to tratenje, uničevanje in razmetavanje narodnega bogastva in denarja še postore. Če civilizacija tej igri, tej stupidnosti ne napravi konec, bo pa sama pokončana! (Pride še.)

Obisk v North Chicago, Waukeganu in Toledu

II.

Cleveland, O.—Iz Milwaukeeja sem se odpeljal z električno železnico North Shore v Waukegan, Ill. Ta železnica vozi zelo hitro. S postaje sem se odpeljal s taksijem v Slovenski narodni dom, ki je velik in lepo poslojpe. Takoj sem se napotil v točnico in se srečal zopet z Jožetom Žagarjem.

Iz Narodnega doma sem se napotil k poslovodji zadrzne trgovine Mattu Ogrinu. Malo sva se pogovorila, nato pa sem domislil na mojega prijatelja Franka Kucelja. Povedal si mi, da mu je žena umrla že pred nekaj leti. Kar verjeti nisem mogel. S Frankom sva se pozneje videla in prijateljsko pogovorila. Frank je dobra duša, a škoda, da je ostal sam.

Obiskal sem tudi mojega starega prijatelja Ignaca Jereba. Tudi on je bil delegat na zadnji konvenciji SNPJ. Takoj ob vstopu v njegovo hišo me je pozdravil z "ječmenovcem" in "železnico vodo", dasiravno je nisem bil potreben, nato pa je sledila še večerja. Omenil sem, da še nimam prenočišča, a mrs. Jereb, bistra glava, se takoj domislila in reče, da bi lahko prisegla, da bom dobil stanovanje prav tam nasproti, in sicer pri družini Miller. In res smo šli v Slovenski narodni dom, kjer je bali-nala mrs. Miller. Povedali smo ji, kaj bi rad in ona je dala takoj na razpolago sobo. Nato smo se podali na njen dom, ki je blizu SND, kjer smo našli doma njenega moža. Oba sta nam prednela prepričanja. Imata sramo eno hčerko, ki je civilno poročena. Torej pri Millerjevih ni svetih "žegnov". Mrs. Miller je veselo narave in rada poje. Pridržanje vsem zavednim ženskam v Waukeganu! Zelo agitirajo tudi za progresivno stranko in Wallacea. Seveda, delavni so tudi možje.

Naslednje dni sem obiskal še več družin, in sicer tajnico društva 14 SNPJ Frances Zakovšek, družino Debeljak, katera je dala \$5 za svobodni tisk, njih sosedo, ki se je naročila na novo na Prosveto, družino Keber in družino Kobal. Mrs. Kobal je sestra Žagarjeve žene. Obiskal sem tudi družino Jesenovec, ki mi je izročila poleg drugega tudi \$5 za svobodni tisk. Rojak Jesenovec rad čita Filipičeve in moje dopise, zato mi je podaril za vsakega eno močno cigaro. Lepa hvala, mr. Jesenovec! Dalje sem obiskal družino Simčič, rojaka Papeža, ki je še samski, dr. Furlana in druge. K Furlanu me je peljal Nace Jereb. Ko sva potrkala, je prišla odpirat mrs. Furlan in naju takoj povabila notri ter pogostila s pijačo. Seve, midva se nista obotavljala. Dr. Furlan ima res lepo hišo in stanovanjsko opremo. Prav lepa hvala za gostoljubje in postrežbo!

Nameravala sva obiskati tudi Pavleta in Jožeta (priimek?), a ni bilo doma ne enega ne drugega. Sicer pa smo se videli prejšnji večer na 70-letnici Johna Mahniča.

Drugi dan sem obiskal še ne-

kaj družin, nato pa se ustavil še enkrat v Slovenskem narodnem domu, nato pa me je Ignac Jereb zapeljal na postajo, nakar sem se odpeljal v Chicago, kjer sem čakal tri ure, nato pa naprej proti Toledu, O., kamor sem dospel okrog 7:30 zvečer. Takoj sem telefoniral Leotu Stolfi, a ker sta on in njegova žena delala, se je oglašila njuna 18-letna hčerka in bila takoj pripravljena priti po mene na postajo. In res je bila v petih minutah že na postaji in me zapeljala do Valenčičevih, kjer so takoj pripravili večerjo. Imeli so zame tudi prenočišče, ker pa smo se že poprej zmenili s Stolfi, so mi tam pripravili prenočišče, zato sem torej prenočil pri njih. Prav lepa hvala Valenčičevim za vso postrežbo!

Drugo jutro mi je mrs. Stolfi lepo postregla, tako da sem imel vsega preveč, njen mož Leo me je pa zapeljal do vseh slovenskih družin v Toledu. Povsod so mi lepo postregli.

Albert Valenčič je dal poleg naročnine \$1.80 za svobodni tisk. Dalje sva obiskala Softičeve, ki živijo na farmi, nekaj mil iz mesta, Antona Iskro, družino Pegan, ki ima gostilno, Avgusta Krta in druge. Nisem vedel, da je toliko slovenskih družin v Toledu. Vsi rojaki so prijazni in naprednega prepričanja.

Se enkrat najlepša hvala družini Stolfi in hčerki, ki je tako korajžna! Prav tako lepa hvala vsem ostalim, s katerimi sem prišel v dotiko na mojem potovanju in proslavi SNPJ. Korajža velja in naprej za zmago progresivne stranke!

Za svobodni tisk na tem potovanju sem prejel prispevke od sledečih:

Mary Debelak (North Chicago) \$5, Frank Jesenovec (North Chicago) \$5, Frank Pezdirc (Waukegan) \$2, mrs. Kobal (North Chicago) \$1, v Toledu, O., pa od sledečih: Anna Pegan \$3.40, družina Stolfi \$2, družina Softič \$2, Anton Iskra \$2, August Krt \$2, Albert Valenčič \$1.80, skupaj \$26.20. Denar sem izročil tajniku podružnice 48 SANSa.

(Konec.)

Antica Jankovich.

V nedeljo gostujejo v Chicagu detroitški igralci

Chicago. — V Prosveti je bilo že večkrat poročano, da bodo v nedeljo, 24. oktobra, gostovali detroitški igralci v Chicagu z igrjo dr. Mire Mucove "Svet brez sovraštva".

Ta drama slika strahotno življenje v času okupacije Slovenije, je živa priča nacifašistične bestije in krvoločni dejavnosti.

"Svet brez sovraštva" so že vzpizorili v Clevelandu z velikim uspehom, prav tako Detroitci, ki bodo sedaj to dramo ponovili v Chicagu. V Detroitu imajo več prav dobrih igralcev, zato smo prepričani, da bodo tudi to pot pokazali svoje igralske zmožnosti.

V Chicagu smo zadnja štiri leta imeli priliko videti nekaj prav lepih iger kot so "Norec", "Mati", "Hiša gospoda Herringtona", "Sin" in "Oj ti vražji fant", v letošnji sezoni pa do

Član črnbnege odseka čestitajo Johnu Caughlanu, unjake-mu advokatu v Seattlu, Wash., ko ga je sodišče opustilo na obščabo krive prisage. Obtožba je sledila legalni akciji proti članom državne postavodaje, ki skušajo uvesti svoj odsek za "pobijanje" proti ameriških aktivnosti med organiziranimi delavci.

sedaj še ni v programu nobene igre, zato bo naša javnost brez dvoma posetila to predstavo v velikem številu.

Detroitški igralci gostujejo za Progresivne Slovence, katere so zelo pridne in s polno paro prodajajo vstopnice, tako da bo dvorana nabito polna. Vse kaže, da znajo naše ženske vsako stvar bolj uspešno izpeljati kot moški, ki radi mislimo, da bi se svet podri brez nas.

Ne pozabite, v nedeljo, 24. oktobra, naj pota nas vseh vodijo v dvorano SNPJ! M. M.

Novomeška študijska knjižnica prosi za knjige

Chicago. — V stari domovini se danes bolj zanimajo za ameriške Slovence: kot so se kdaj poprej, namreč za naš kulturni nivoj, časopise, knjige itd.

To kaže tudi sledeča prošnja, ki sem jo prejel od Boga Kome-lja, upravnika Študijske knjižnice v Novem mestu. Prošnja se glasi:

"Spoštovani tov. Milan Medvešek! — V nedeljo sem bil pri Vašem očetu, kateri je naš knjižnici podaril nekaj knjig. Ob tej priliki sem mu razložil naloge in potrebe naše knjižnice in mi je dejal, naj se obrnem na Vas s prošnjo. Toda, ko sem mu omenil, da sem že nadlegoval Vašo organizacijo in da mi je nerodno vedno prositi, mi je zagotovil, da boste veseli, če Vam bom pisal.

Prav radi želje Vašega očeta, pri katerem sem prebil nekaj ur, kakršnih sem malo prebil, se obračam na Vas.

O naši knjižnici sem že pisal in Vaš oče mi je tedaj odgovoril in tudi poslal nekaj knjig. Naši knjižnici manjkajo slovenske knjige, katere so izšle v Ameriki. Tukaj jih ne moremo dobiti, morda pa bi se dobile pri ameriških rojakih, ki jih ne potrebujejo več. Tako bi rad izpolnil n. pr. Ameriški-družinski koledar, skratka slovenski tisk iz Amerike. Dobrodošle pa so nam bile tudi knjige, ki ste jih zadnjič poslali.

Ako Vam je mogoče pogrešati kompletne letnike Prosvete, Proletarca in drugih časopisov, bi Vas vljudno prosil, da bi jih nam odstopili. Dijaki, katerih je sedaj v Novem mestu več kot tisoč (samo prvošolcev je več kot 600!), nujno potrebujejo knjig. Šola jim daje naloge, na primer študiranje slovenskega tiska v Ameriki, a oni so pred problemom, kje dobiti vire. Zato pa stojimo bibliotekari pred stalnimi nalogami, kako zadovoljiti našo mladino. Ko ste Vi hodili v šole v Novem mestu, ni bilo toliko šol kot jim imamo sedaj. Imamo gimnazijo, učiteljske ter več vrst različnih trgovskih šol. Vsega tega poprej ni bilo in tudi naše knjižnice ne. Naloga knjižnice pa je, da zbere vse slovenski tisk in nudi dijakom pomoč pri učenju. Vsaka knjižnica ima svoj teritorij. Naša ima nalogo zbirati gradivo za vso Dolenjsko in pa še dele Štajerske, to je tiste kraje, ki so v krškem okraju. Za študijsko knjižnico: Komelj Bogo, upravnik."

Ta prošnja vsekakor zasluži uvaževanje naših ameriških rojakov. Mladina v stari domovini se zanima za ameriške Slovence in naš tisk, kateri je sicer skromen, vendar pa smo lahko ponosni nanj, saj je večina naša samoukov.

V poštev bi prišle v prvi sledeče knjige: Vse Kristanove knjige, ki jih je izdala Prosvetna matica, kakor tudi zadnja "Dva brata", katera bo v kratkem razposlana družtvom, dalje Molko-va dela, Kernovi "Spomini", Zaveritnikova Zgodovina ameriških Slovencev, prav tako Trunkova zgodovina, letniki Ameriškega družinskega koledarja, Cankarjev glasnik, povesti Katke Zupancičeve, Majski glasi, Pirčeva zgodovina itd., itd.

Ta prošnja je skromna in preprosta, da imajo mnogi naši rojaki razne knjige, a jih danes več ne potrebujejo, v stari domovini pa bi prišle zelo prav mladini, ki se želi seznaniti z našim tiskom.

V primeru, da se odzovete na to prošnjo, ne pošiljate knjig na moj naslov, ampak naravnost na sledeči naslov: Študijska knjižnica, Novo mesto, Slovenija, Jucelavica. Meni pa lahko sporočite, da ste knjige poslali in bom v Prosveti objavil imena pošiljateljev. Milan Medvešek.

V spomin prijatelju Cankarju

Chisholm, Minn. — Mrs. A. Mahne mi je telefonično sporočila o smrti Vincenta Cankarja. Žalostna vest me je globoko pretresla, saj je bil pokojnik naš prijatelj nad 20 let.

Od leta 1937, odkar smo se preselili sem, sem šla skoraj vsako leto na obisk v Chicago k našim otrokom in prijateljem. Leta 1946 sem šla obiskat našega bolnega sina v Brookfield, Ill. V Chicago sem prišla z vlakom v nedeljo zjutraj ob osmih in telefonirala mr. Cankarju, ako bi mogel priti po me in me odpeljati k našem sinu. On je

prišel čez eno uro in mi naredil veliko uslugo. Pozneje je naš sin umrl, in sicer prav ob času, ko se je vršila konvencija SNPJ v Evelethu. Meseca avgusta pa mi je mr. Cankar pisal sožalno pismo.

Blagi pokojnik je bil res dober prijatelj, zato ga bomo vsi pogrešali, posebno pa njegova družina in SNPJ. Moje globoko sožalje, pokojnik pa naj ostane v trajnem spominu!

Frances Lukanich.

Glas starega dopianika

Canton, O. — Po dolgem presledku prihajam na svetlo potihoma in brez godrnjanja. Z galantnim pikanjem se bom dotaknil vseh štirih strani naše oble.

Najprvo se bom pomudil v Brandenburgju, kjer se danes kreše rdeči vzhod in večbarvni zapad. Danes ne vidimo več slik v časopisju zapadnega sveta, ki bi kazale Ruse, Poljake ali Jugoslovane brez rok in sirote brez staršev. Ne, danes so prišle na vrsto za politično propagando brandenburške sirote. Toda mi ne smemo pozabiti, da so vsaj nekateri očeti berlinskih sirot kleli na debelo stare slovenskih sirot.

Na vseh štirih straneh zemeljske oble prevladuje politično vznemirjenje, zato pa je bolj primerno, da se držim domačega ognjišča. Da, najlepše je doma! Tudi na političnem obzorju najde marsikaj zanimivega. Posebno zanimivo je, kadar čitaš, da se hoče kdo javno pokristjaniti. Nekateri vražji Slovenci ga res lomijo s sveto vero. Prav tako ga lomijo s spreminjanjem političnega nazora. Da tako radi spreminjajo barvo in Boga, je menda vzrok, ker se zapadna kultura in azijska aroganca krešeta na ljubljanskem polju. Kako lepo je čepeti na meji dveh svetov. Narediš korak proti vzhodu in se znajdeš v kulturi Azijatov, korak nazaj pa v kulturi zapadnjakov, med katerimi so zrastle in-rše rastejo gobe z imeni Hitler, Musso, Franco, Himmler.

Bivši prelät Stepinac je s silo pokristjaniil nad 30,000 Srbov in Srbkinj po ukazu Vatikana. A ta veliki "kristjan" pa je ostal sam pagan v očeh vzhoda in vseh trezno mislečih ljudi. Od te pike naprej pa prepustim že večkrat preprane rojake njih lastni pralnici.

Mene bolj zanima naše domače politično polje in obzorje. Sedaj slišimo po vsej deželi glas kandidatov za predsednika. Henry Wallace je kandidat progresivne stranke, ljudje fašističnega okusa smatrajo vse pristaje progresivne stranke za nove radikale. V tej ogromni stupidi, masi pa najdemo tudi drake, ki so v svoji ignoranci pripravljeni obmetati s klopotci in paradžniki iskrenega Američana, ki se bori za njih dobrobit! Nekateri ljudje so res udarjeni z veliko slepoto!

Zamerili ne bi nikomur, če bi obmetal s klopotci in gnili paradžniki tiste inozemce-ubežnike, ki so bili v času vojne več ali manj v službi Mussota in Hitlerja, a po vojni so bili tako srečni, da jih je novi politični veter pripihal v zavetje povojne Amerike.

Ateisti niso dezertirali Boga zato, ker ga ni, marveč zato, ker ni pravičen v sodbi onih, ki so delali in še delajo krivico nedolžnim ljudem.

Michael Chok.

Pripravajte v obrambni sklad!

Val darovi za obrambo Enakopravnost, Prosveto in Proletarca naj se pošiljajo na naslov: John Pollock, 2445 Lakeland Blvd., Euclid 23, Ohio, Br. Pollock je blagajnik obrambnega sklada.

Gospodinja dvomi, da se cene mesu nižajo, kajti pri nakupovanju morajo še vedno plačevati pretrane cene potrebščinam. Na gorjini sliki mesar v New Yorku (levo) spreminja cene s 95c na 85c in obea napis na okno.

BURJATSKO-MONGOLSKA REPUBLIKA

Burjatskomongolska avtonomna socialistična republika je dežela visokih gorskih grebenov, širokih dolin in nepreglednih step. Razprostira se ob Balkajskem jezeru v Sibiriji in obsega ogromno ozemlje, 10krat večje od površine Holandije ali Belgije. Glavno mesto je Ulan-Uden.

V gostih in neprehodnih pragozdovih republike je mnogo divjačine z dragocenim krznom, v neštevilih jezerih in rekah je mnogo rib, v gorah pa so najdišča rudnin, predvsem premoaga, zlata, srebra, azbesta, grafit in boksita.

V dolinah se pasejo ogromne kolhozne črede. Na rodovitnih stepih zemljišč se razprostira orna zemlja, ki daje bogato letino vseh mogočih poljedelskih pridelkov.

Socialistična-burjatskomongolska republika je otrok Velikega oktobra. Republika je dosegla velike uspehe na vseh področjih po zaslugi sovjetske vlade in komunistične partije ter s pomočjo velikega ruskega naroda.

Kaj je bila Burjatska Mongolija za časa carske Rusije? Kolonija, dežela, kamor so pošiljali politično nezanesljive ljudi v pregnanstvo, v pusto pokrajino, kjer so samovoljno vladali in gospodarili carski uradniki.

Že od davnih časov so se Burjati bavili z živinorejo. Njihovo mirno življenje pa so motili vojaški vpadi mongolsko-mandžurskih kanov, ki so hodili ropat in ubijati mirne ljudi.

V 17. stoletju so bile zabajkalske pokrajine priključene k Rusiji. Burjati so se naučili od Rusov poljedelstva in različnih obrti. Začeli so kopati rude in, kar je najvažnejše, priključitev k Rusiji je obvarovala Burjate nadaljšnih vpadov mongolskih kanov.

Delovno ljudstvo pa s tem ni bilo rešeno zatiranja in tlačanstva carskih uradnikov in kapitalistov.

Ljudstvo, kateremu so odvzeli najboljšo zemljo in pašnike, je ostalo brezpravno in zatirano ter v vedno večji revščini. Edini nositelji "kulture" so bili lame (budistični duhovniki), ki so kvarili narod duhovno in telesno.

Velika oktobrska socialistična revolucija je rešila burjatsko ljudstvo in ga pripeljala v novo srečnejše življenje.

Leto 1923 je veliki zgodovinski datum za burjatski narod. To je dan rojstva srečne socialistične avtonomne republike, v kateri je bilo odpravljen zatiranje in tlačanstvo. Prvič v svoji mnogostoletni zgodovini so Burjati dobili svojo državnost in pravico do samoodločbe.

Letos je preteklo od tedaj 25 let. Mnogo se je spremenilo v teh letih. Tisti, ki je videl republiko pred 25 leti, je skoraj ne bi mogel več prepoznati. "Divja" zakotna pokrajina za Bajkalem", kakor jo je imenoval ruski pesnik Nekrasov, se je spremenila v napredno razvito republiko s socialistično proizvodnjo, socialističnim kmetijskim gospodarstvom in kulturo, po obliki nacionalno, a socialistično po vsebini.

Vsi uspehi so bili doseženi z velikimi napori delovnega ljudstva republike v borbi z burjatskimi nacionalisti in z ogromno pomočjo ruskega naroda.

Sožitje narodov, ki prebivajo v burjatski Mongoliji—Burjatov, Rusov in Evenkov—obstoja že od davnih dni, ko so se skupno upirali vojaškim vpadom mongolsko-mandžurskih kanov in ko so se združili zatirani in tlačeni v borbi proti carskim uradnikom in kapitalistom. Delovno ljudstvo Burjatske Mongolije daje vse moči za gospodarski, kulturni in politični razvoj republike.

Ob svojem nastanku republika ni imela nobene industrije. Sedaj pa ima ogromne tovarne za izdelovanje lokomotiv, tovarne za izdelovanje mesnih in mlečnih izdelkov ter dobro razvito lesno, steklarsko in letalsko industrijo. V obratu je več premogokopov in rudnikov plemenitih kovin.

Delovno ljudstvo je ponosno na svoje tovarne lokomotive, lesni kombinat in steklarsko tovarno. Lokomotive Ulan-Udenskega zavoda znamke "SO" vozijo po vsej Sovjetski zvezi; tovarna stekla pa oskrbuje s steklom vso Sibirijo in Daljni vzhod.

Burjatska republika je znana tudi po svojem "mekhem zlatu"—krznu dragocene divjačine sobolov, verve, temnorjavih in srebrnih lisic.

S kolektivizacijo in tehnizacijo se je kmetijstvo dvignilo na

skega naroda. Gosta mreža šol in zdravstvenih ter kulturno-prosvetnih ustanov je prepredla republiko.

Imajo več tehnikov, srednjih in višjih šol, tri gledališča, filharmonijo itd. Vzgojila se je inteligenca, ki se uspešno uveljavlja na vseh področjih proizvodnje, znanosti in umetnosti. Treba je omeniti, da do revolucije Burjati sploh niso imeli svoje inteligence. Sedaj ima na desetine Burjatov učene naslove in stopnje in nešteto se jih udeležuje kot specialisti v vseh strokah.

V domovinski vojni si je 19 Burjatov priborilo naslov heroja SSR. Med njimi so znani letalec Haritonov, strelec Zambil Tulae, general Balinov in poročnik Oreškov.

V vojni so vse tovarne v burjatski republiki povečale svojo proizvodnjo. Častno so izvršili svojo nalogo tudi delavci lesne industrije in ribiči na Bajkalskem jezeru.

Za dosežene uspehe je dobilo 17 Burjatov naslov heroja sovjetskega socialističnega dela, 368 jih je pa bilo odlikovanih z drugimi visokimi odlikovanji SSSR.

NA VELEPOSESTVU SAKSONSKEGA PRINCA

Vas Rockau se razprostira v podnožju planin Saksone Švice. Da pridemo do nje, moramo iti po ozki cesti med slikovitimi planinami, ki jih deli na dva dela vijugasta Laba, in iti moramo skozi na pol razrušeno mesto Dresden s svojimi strašnimi razvalinami. Tako pridemo v Rockau, na veleposestvo, ki je še nedavno pripadalo saksonskemu princu, zadnjemu potomcu saksonskih kraljev.

Sedaj je ta zemlja — tisoči hektarjev razdeljena med nemške male posestnike, poljedelske dinarje in hlapce, razdeljena za večno. Tam, kjer je gošpodoval bogati veleposestnik, urejajo sedaj kmetje svoja gospodarstva.

Od vseh demokratičnih sprememb, ki so bile uvedene na sovjetskem področju Nemčije, je ena najvažnejših zgodovinska agrarna reforma.

Poglejmo malo v nedavno preteklost Nemčije. Stiri in trideset tisoč nemških veleposestnikov je imelo 15 milijonov 692 tisoč ha zemlje — okoli 40 odstotkov vse površine države. Kakor je znano, so bili glavni nositelji pruskega militarizma in agresije vedno pruski junckerji. Oficijski zbor se je stalno izpolnjeval s sinovi teh veleposestnikov. Tu so imena onih, ki so poglani svet v krvavo vojno: družina Hohenzollernov je imela 188.000 ha, družina Grofa von Armina 77.000, knezi Solmsova 69.000, grof Stolberg 71.000, knezi Hohenlohe 62.000 ha. Na desetine tisoč ha je imel princ saksonski.

Župan vasi Rockau Viljem Pecker nas je odpeljal na dom enega dočerašnjih dinarjev. Bil je nedeljski dan in zbralo se je precej kmetov. Sonce je vroče pripekalo na zemljo, ki jo je ravnokar blagodejno namočil dež, v zraku je dišalo po zelenju. Župan je razpravljal o spomladanskih delih in o tem, kako napredujejo gradnje hiš, in o življenju svojih vaščanov.

Vaščan, ki je dobil zemljo, nam je začel razlagati o svoji preteklosti in sedanjosti. Ima okoli 70 let. Ded, oče in on sam so vse svoje življenje delali tlaki na veleposestnikovi zemlji. Družina z osmimi člani je imela vsega trideset ha zemlje. Ta košček zemlje jih je hranil nekaj pokolenj. Ko je zmanjkalo kruha, so morali iti za dinarje k princu. Vse življenje so bili v pomanjkanju. In če ne bi bila prišla druga svetovna vojna in po njej prihod sovjetske vojske in če se ne bi bile izvršile demokratične spremembe v sovjetskem področju Nemčije, bi moral še danes hoditi tlačniti k princu do konca svojega življenja. A danes? Danes ima 6 ha zemlje, svojo kravo, teleta, konja, svojo hišo, ki mu jo je pomagal zgraditi odbor za kmet-sko samopomoč.

Od začetka, ko smo začeli, je bilo precej težko, sedaj pa je z vsakim dnevom laže, — govori stariček. — Letos smo posejali rž, pšenico, oves, grah, krompir ...

Ta razgovor je ponovil tudi drugi kmet in nadaljeval:

Nacist knez Turn Taxis ima 48.000 ha zemlje. Okupacijske oblasti so mu odvzele samo 1800

Beryl Lund, ki je imela vlogo v britanski komediji, v kateri se igralci norčujejo iz britanske vlade čiste o lojalnosti. Je izgubila delo, ki ga je imela v ministrstvu za nabavo potrebščin.

Leninovi pariški dnevi

Letos ob obletnici Leninove smrti je francosko-sovjetski odbor XIX. okraja organiziral romanje k spominskim ploščam, ki so vzidane v pročelja hiš, v katerih je stanoval veliki revolucionar za časa svojega bivanja v Parizu.

Preganjan od carske policije je moral Lenin bežati z ruske zemlje leta 1909 in se je tedaj zatekel v Francijo, kjer je živel tri leta v Parizu v neki hiši v bližini Montparnasa, kjer so se v tisti dobi shajali mnogi ruski begunci.

Ulica Marie-Rose je bila in je še sedaj tiha podeželska ulica, kakor jih je le malo na levem bregu, reke Senne.

Tuji so se polegoma razgubili po raznih mestnih okrajih in zapuščena zemljišča, ki so pred prvo svetovno vojno tvorila eno stran ulice, so izginila in tam stoji sedaj velik izrdeč opeke zidan samostan. Hiša št. 4, ki stoji nasproti temu samostanu, nosi sedaj bronasto spominsko ploščo s sliko moža, ki je malo let pozneje priključil k življenju socialistično obliko vladavine in jo razlegnil preko vsega ozemlja carske Rusije.

Napis, ki je vklesan v marmornu pravi, da je bival Vladimir Ilič Uljanov Lenin v tej hiši od julija 1909 do junija 1912. Leninovo stanovanje, v katerem je živel z ženo in vedno bolešno tačo, je imelo samo dve sobi, ki sta služili za kuhinjo, obednico, spalnico, študij in sprejemnico. Da bi bil kos ogromni nalogi, ki si jo je zadal, je Lenin živel strogo kot menihi. Dober del svojih dni je prebil po knjižnicah, ostale ure pa je čital ali pisal na svojem domu. Ko so ga sosedje videli zvečer na ulici s pisalom v roki, so vedeli, da bo kmalu devet ura. Tedaj je namreč hitel na postajo "Alesia" na podzemeljski železnici ter je sam izročil na severni postaji članek, ki ga je napisal za neki petrograjski časopis. Opazil je, da traja vožnja 22 minut, in zato je uredil svoje delo tako, da je prišel na postajo 10 minut pred odhodom vlaka.

Lenin je živel zelo skromno in včasih celo bedno. Čestokrat se je hranil s konjskim mesom in solato, kar je bilo v tistih časih najcenejše. To je kvarno vplivalo na njegovo zdravje, vendar se ni nikomur nikdar potožil. Če ga je kdo vprašal, kako živi, je navadno odgovoril, da njegovo življenje sliči onemu povprečnega francoskega delavca, dočim je bilo v resnici mnogo slabše. Živel je kakor Marx, ki je tudi živel v pomanjkanju, ko je bil v pregnanstvu.

ha zemlje in še za to je dobil ogromno odškodnino 12 milijonov mark.

Angloameriški in Schumacherjev tisk je mnogo gobezdal, da bo zaradi agrarne reforme zemlja postala pušta. Nasprotno pa se lahko vsakdo prepriča na sovjetskem področju Nemčije, da se krepko postavili na noge. Iz leta v leto oddajajo nemškim oblastem vse presežke žita, mesa, mlečnih izdelkov, zidajo hiše in dobro živijo.

Po izvršenih demokratičnih spremembah v sovjetski coni živijo kmetje novo življenje. Na tej zemlji je tudi letno obrodila bogata letina. — F. Š.

in kakor Marx je tudi Lenin posvetil vse svoje sile pripravi svetovne revolucije. Čestokrat se je udeležil javnih zborovanj, političnih, znanstvenih in kulturnih vseh vrst. Zelo rad se je zadrževal v družbi preprostih ljudi, zahajal v delavške kavarnе in njegova hiša je bila odprta vsem njegovim rojakom, ki so prihajali na obiske tudi v nočnih urah.

Rad se je ukvarjal s kolektarstvom in poleti je Lenin čisto popravljal na pločniku pred svojo hišo svoje kole in svoje žene. Najrajši sta se vozili v Longjumeau, 25 km od Pariza, od koder sta prinesla kobiliče mleko, ki so ga zdravniki predpisali stari tači, ali v Issy-les-Moulineaux, ker sta opazovala zrakoplovne vaje.

Njegovi prijatelji so bili vsi odločni možje, prepričani revolucionarji in pripravljeni žrtvovati življenje za amago svojih idealov. Vendar niso bili vsi dovolj trdno pripravljeni za veliko socialno borbo, ki jih je čakala. Lenin je sklenil, da bo izpopolnil njihovo politično vzgojo in jih bo preobrazil, kakor se je sam izrazil, v "poklene revolucionarje". Zato je iskal primeren prostor, kjer bi odprl šolo za svoje rojake. V resnici je začela šola delovati spomladi leta 1911, in to je bil začetek bodočih šol boljševiške stranke in komunističnih univerz.

Profesor in vzgojitelj, poln navdušenja in potrpežljiv, je čital Lenin svojim poslušalcem odlomke Marxa in Engelsa ter jih potem pozval k debati, v kateri so našli vzpodbudo in potrebno podlago za bodočo veliko borbo. Iz te šole so prišli ljudje, ki so pozneje bili prvi voditelji komunistične stranke in revolucije.

Ko je oktobra 1918 prišla usoda ura, so bili skoraj vsi pripravljeni. Stari ljudje tistega okraja se še spominjajo preprostega in prijaznega moža, ki je nosil ostro prištrženo brado in kapo bo vzorcu konjskih dirkačev, s svetlimi očmi, ki so imele ironičen in malo zasmehovalen a prodoren pogled.

Stara vratarica v ulici "Marie Rose", ki živi na neki kmetiji v Burgundiji, se rada spominja, kako je bil njen stanovalec žalosten tisti dan, ko je odhajal v Krakov in je pri prenašanju za bojev s knjigami malo poškodoval nekaj stopenj. Takoj je obvestil vratarja, ki ga je potolažil z besedami: "Naj vas nič ne skrbi, gospod Uljanov, z nekaj voska bomo vse popravili, da gospodar ne bo niti opazil".

Tak je bil oče velike socialistične revolucije.

Dobri trgovski posli med Danako in Francovo Španijo

Kopenhagen. — Medtem ko najde danska vlada vedno nove težave za dogovor s SZ o cenah, s čimer bi se mogla pričeti izvajati že sklenjena trgovinska pogodba med tema dvema državama, pa ni nikakih težav za razširjenje trgovskih poslov s Francovo Španijo. Tako bodo v kratkem s špansko vlado sklenili dodatno pogodbo k pogodbi, ki je bila sklenjena komaj pred petimi meseci. Od tedaj je Danska že izvozila za skoraj 8 milijonov kron blaga, večinoma strojev in kemičnih proizvodov. Gre predvsem za Dieslove motorje za Francovo mornarico.

DOSEDANJA OBNOVITVENA

dela v Črni gori. Med vojno je Črna gora najbolj trpela med vsemi pokrajinami naših ljudskih republik. Ni bilo skoraj vasi, kjer bi ne pogorelo vsaj nekaj hiš. V durmitorskem, andrijeviškem, kolašinskem, titogradskem in nekaterih drugih okrajih so pa bile razdejane vse vasi. V vsej Črni gori je pogorelo okrog 65 tisoč raznih poslopij, med njimi 17.786 stanovanjskih. Nad 45.000 ljudi je ostalo brez strehe. V letih 1945 in 1946 so obnovili 7.650 stanovanjskih hiš. Lani so delali načrtno. Obnovili 4.350 hiš, za kar so investirali 115 milijonov din. Po letošnjem programu je treba obnoviti in okrog 3000 poslopij. Letošnje investicije za stanovanjske hiše znašajo 150 milijonov din. Od tega odpade 50 milijonov din za gradbeni dela v Titogradu.

SODNI PROCESI V NUEREMBERGU SO BILI BAJE PREDČASNI

Dr. Sauter, nekdanji zagovornik nemškega finančnega ministra dr. Funka in voditelj nemške nacistične mladine von Schiracha, je objavil daljši članek v nemškem časopisu ameriške okupacijske oblasti, v katerem je ostro kritiziral nuernberške sodne procese. Dr. Sauterju predvsem ne ugađa, da so se ti procesi sploh vršili in ker so že bili, da so se vršili tako hitro po končani vojni. Duševno razpoloženje ljudstva takoj po končani vojni je bilo povsem drugačno, kot je pa na primer danes. In če bi se začeli vsi ti procesi šele danes, bi njihov izid — po mišljenju in prepričanju dr. Sauterja — bil povsem drugačen in zlasti mnogo bolj pravičen. Tu di pojem napadalne vojne in krivda Nemčije za izbruh druge svetovne vojne bi danes bil povsem drugačen.

Dr. Sauter in z njim vse nemški narod soglaša s tem, da bi bili vsi razbojniki zaprti in vsi zločinci obsojeni. Toda kako naj pridejo k temu ubogi in nedolžni nemški uradniki, vojniki, ki so samo poslušali ukaze, ki so jih izdale nadrejene oblasti in ktere so morali izpolniti, ker bi sicer izgubili svojo eksistenco in morda tudi svobodo? In še tretji ukor je očital dr. Sauter v svojem članku, ki je vzbudil v nemški javnosti izredno veliko zanimanje. Je povsem nepravilno, seveda po prepričanju dr. Sauterja, da so sodniki v nuernberških procesih samo zastopniki zmagovalnih velesil. V največjem procesu mednarodnega vojaškega tribunala v Nuernbergu so sodili Rusi, Angličani, Francozi in Američani, v daljših 12 procesih sodijo samo Američani in v odgovarjajočih področjih so samo zastopniki okupacijske velesile. To vse baje dodaja procesom pred nemško javnostjo vse preveč malo zaupanja. Nemške vojne zločince bi morali soditi sami Nemci, in če že ne Nemci, potem pa vsaj najboljši pravnik in sodnik iz nevtralnih držav. Nemška javnost bi baje vse drugače gledala in sodila te procese, če bi nekdanje nemške politične in vojaške voditelje sodili švicarski ali pa švedski sodniki.

Dr. Stuter govori resnico! Res je: časi se menjajo. Zagovorniki pred nuernberskimi procesi so brez najmanjšega strahu in nesramno uporabljali argumente, ki so bili v letu 1946 za njihove kliente obtežilni. Zagovornik vojnega zločinca Kepplerja (kateri je Hitler poveril, da "uredi" Slovaško, potem ko je uspešno dokončal okupacijo Avstrije, je predložil sodišču v dokaz spontanega navdušenja avstrijskega prebivalstva film o pohodu nacistične armade v Avstrijo. Isti film, ki so ga pri mednarodnem vojaškem tribunalu smatrali za dokaz največje zgodovinske goljufije in sleparije, s katero se je delala nacistična propaganda za javnost, uporabljajo danes nemški zagovorniki kot največje opravčilo za delovanje bivših nacističnih vodite-

ljev v okupirani Avstriji. Pred mednarodnim vojaškim sodiščem so dokazovali nacistično nasilje dokumenti in samo dokumenti. Danes pa pred najnovjšimi nemškimi procesi v Nuernbergu dokazujejo pravilnost nemškega postopanja dvignjene roke, histerični kriki dujnakega prebivalstva iz nacističnega filma. Propagandistični film o navdušenju avstrijskega prebivalstva nad prihodom nacistične armade, ki je Avstrijo okupirala, naj dokazuje pravilnost "anšlusa". Tako malenkost v filmu, kot je scena na dunjskem kolodvoru, kjer hoče nekaj do smrti prestrašenih potnikov vstopiti v vlak in pobegniti iz Avstrije, sodiče ne bere za resno, dasi jo spremlja komentar "Judje beže z Dunaja", žaljiv smeh in kričanje besnih množic. Kajti časi se menjajo in nemški poslanik v Budimpešti razlaga sodišču, da ni imel prav nobenega vpliva na madžarsko protizidovsko zakonodajo, kajti on sploh ni pravnik in pravni svetovalec nemškega poslanstva v Budimpešti je bil v tem času bolan. Nemški poslanik ni napravil nobenega koraka, da bi Madžarska izselila in ubijala Žide. Vse to razlaga nemški poslanik resno pred sodiščem v Nuernbergu in njegovo obrambo jemlje sodišče najbolj resno v pretnost.

Da, časi se menjajo, kajti sicer bi se nikdar ne upala nemška "demokratična" mladina na svojem letnem kongresu v Monakovem govoriti popolnoma v nacističnem duhu, tako nacistično, da so bili ogorčeni do skrajnosti tudi povabljeni mednarodni gosti, ki prihajajo vsi iz reakcionarnega tabora.

Da, časi se menjajo in slovenski sosedi Nemčije morajo s tem dejstvom resno, zelo resno računati. — (Prim. dnevi.)

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih želite vsak dan?

TRIANON'S SPECIAL

Old Time dancing has come back in Chicago!

Thousands of men and women are now taking part each week in the revival of Old Time dances at the famous Trianon ballroom where they are having fun with such steps as the schottische, the polka, the mazurka, circle, two-steps and others.

Old Time dancing is now an every Wednesday night feature at the south side ballroom where music is being furnished by the country's best Old Time dance orchestras.

Lawrence Duchow and his Red Raven orchestra, who are known for their RCA-VICTOR recordings, will play for the Old Time dances on Wednesday, October 20 and 27.

The Trianon ballroom is located on Cottage Grove avenue at 62nd street and can be reached by surface lines, elevated and bus.

Every WEDNESDAY-

OLD TIME Dancing

Come and join the fun for

CIRCLE TWO STEPS - OLD TIME WALTZES

POLKAS - - SCHOTTISCHE - - MAZURKA

MIXERS and other old time dances!

DANCING 8:30 to 12:30

LAWRENCE DUCHOW RED RAVENS

Admission \$1.05 per person (TAX INCLUDED)

TRI ANON

Tihožitja in pejsaži - Novele

MIŠKO KRANJEC — Z DOVOLJENJEM AVTORJA

(Nadaljevanje)

Ves svet se je utesnil na to prašno cesto, ki se vije med gore, in otroci vsega sveta so se strnili v mali Fanči pod cvetočo jablano kraj ceste. In ne samo iz njenih ust, iz milijonov ust vseh malih Fanči po širnem svetu prihaja odmev mučne obtožbe na njihova skoraj že do cela oglušela ušesa, od česar razumejo komaj besedico "mama", besedico, ki je doma po vsem širnem svetu in ki je nemara nekoč, v njihovih daljnjih otroških letih, bila znana tudi njim samim enako sladka in draga?

Ali pa sami niso pozirali te besede? Ali sami niso nikdar občutili vse sladkosti in vse topline tega pobožnega klica? Zakaj, kako bi se sicer moglo zgoditi, da je nekoč ubil mater, da je nekoč ubijal matere leta in leta, da jih je skrunil, da jih je mučil, da jih je vlačil okoli po svetu? Kako je nekoč mogel ubijati otroke, male Mirke in Fanči in tisoče in tisoče neboljnih otrok? Kako jih je mogel vlačiti po svetu, kako jih je mogel pustiti, da so umirali od lakote in mraza? Kako sicer, razen da sam ni nikdar čutil topline besede "mami". Če bi jo bil čutil, ne bi storil, da mora zdaj mala Fanči stati kraj ceste in klicati vsem tem tisočim, ki so včeraj ubijali, klicati brezmejno težko obtožbo:

"Hej, kje je naša mama?"

Gre vojaka topo, mrtvo in samo ob tem vzklaku se oči za trenutek ozro na cvetočo jablano kraj ceste, ozro mirno, niti malo začudeno, niti malo zmedeno, temveč utrujeno, hladno, skoraj sovražno, zakaj pri njih ta klic ne najde nikakega odmeva. Samo v srcih, ki so kdaj ljubila, samo v dušah, ki so kdaj trpele, se lahko odzove odmev. V teh tisočih in tisočih, v tej kalni vodi srca, tam ni duše. Tam je vse mrtvo. Kaj naj je tam ta klic:

"Hej, kje je naša mama? Kje naš oče, kje Micka in Jože?"

Hej, Mirko in Fanči, kam kričita? Komu? Zakaj?

Kadar se razlize vode, ki so opustošila cvetočo polja, travnike in vasi, vračajo v svojo strugo, ne vedo več za svoje razdejanje.

Za vajino vprašanje, Mirko in Fanči, ne bo nikdar odgovora.

Pa saj to ne kričita vidva! Ali je to Mirko? Ali je v to sivo lahno krilce oblečena deklica Fanči? Ali nista to dva brezimna otroka? Ali sta prišla z naših gora? Ali sta prišla iz daljnega sveta? Od kod že? S severa? Z juga, z vzhoda ali zahoda? Ali ni to, mala Fanči, odmev milijonov in milijonov otrokov vsega sveta, ki so se, kakor ti, šele pred nedavnim naučili toliko govoriti, da lahko zdaj obtožujejo in da bodo vekomaj obtoževali? Saj ne stojiš sama tu pod to cvetočo jablano. Glej, za tabo jih je milijon in milijon, drobnih, izstradanih, v sive srajce oblečenih, ki sesajo svoj palec, ko so bili nasilno odtrgani od materinih prsi, za tabo stojijo in tvoja usta vedno odmevajo njihovo strašno obtožbo:

"Hej, kje je naša mama?"

Široka dolina se po cesti steka med gore. Zdi se, kakor da se tam ves svet zojuje v eno samo pot. Po tej cesti se premika ena sama nepregledna kolona vojske, utrujeni, zavlečeni koraki odmevajo enakomerno, kakor bi tiktakala ura, ki se ustavlja, roke nihajo kakor nihalo na tej uri. En sam topi, brezčutni obraz strmi predse. Oči boljše topo po cesti. Samo kadar pridejo do jabolane, od koder prihaja strašni klic po materi, se te oči ozro s ceste.

Na rahlo dvignjenem vrtu kraj ceste stoji jablana, ki odtrasa svoje cvetje na glavo male Fanči. Tam kraj ceste je pomlad s cvetjem, tam se je na jablanah zavrgel sad za novo, lepšo jesen. Gre vojaka in gleda to pomlad in morda se čudi, kako da ni mogla ubiti tudi te pomladi, ko je že ubila vse, kako da ni mogla ubiti tudi male Fanči in Mirka, ko je že ubila toliko milijonov drugih, ubiti samo zato, da ne bi bilo ni-

kdar več pomladi na svetu in da ne bi zdaj ob koncu vsega tu stala mali Mirko in Fanči, ki kakor odmev vsega sveta pošiljata svojo obtožbo na to umazano, sivozeleno vodo, napeljavno v ozko strugo prašne ceste. Kdor se je nameril ubijati, mora ubiti vse, kar hoče nasilno živeti. Ubili tudi Fanči, zato da ubijejo obtožbo, da ubijejo klic za vekomaj. Ubili tudi jablano kraj ceste, ki zdaj odveva in na kateri se je zavrgel nov sad.

In tako, ker nisi mogel vsega ubiti, stoji tam jablana kraj ceste, ki že odveva in na kateri se je zavrgel sad za jesen, pa tako izpod tiste jabolane prihaja neprestano, dan za dnem, od jutra do večera, kakor se vleče vojska, en sam obtožujoči vzklak:

"Hej, Švabi! Kje je naša mama?"

To ni več vzklak male Fanči, ki je prišla z gora v dolino, to je vzklak milijonov in milijonov otrok vsega sveta, ki stojijo pod odvetajočo jablano in obtožujejo, in ta vzklak se ne bo umiril nikdar več. Te kalne, sivozelene nemške vode bodo splahnele nekega dne, toda milijoni in milijoni otrok vsega sveta ne bodo nikdar prenehali klicati svoje mučne, svoje strašne obtožbe:

"Hej, Švabi! Kje je naša mama?"

ZENA

Na vrhu klanca, na beli cesti, ki se vije prek holmov, kakor bi raztegnil širok bel trak po zelenih poljih in travnikih ter med zelenimi gozdovi, se je pojavil visok, na pol vojaško oblečen mož z nahrbtnikom na plečih, tam za trenutek postal, ker ga je zaustavila neka ženica, ki je prišla iz ob cesti stoječe hiše, postal pa je tudi, kakor bi se hotel razgledati: ko je prišel iz gozda, se je pred njim odprla prostrana, lepo valovita pokrajina s pisanimi njivami, kjer je le tu in tam ob meji stalo kakšno drevo. Na tem drevju so posedali divji golobi in se v jatah spuščali na prosišča, zakaj bilo je že visoko vroče poletje. Na desno je mož zagledal med jablanami lep kmečki dom, ki se je rahlo skrival med jablane. Bele stene in rjava opečna streha so ga pozdravljali: bil je njegov dom.

Jakob Robida se je na mehkejši srečen: po treh letih taboriščnega življenja in vročih sanj je zdaj naposled stal pred ciljem, bil je doma. Gledal je samo še, kdaj se prikaže na klanec njegova žena in ob njej njuna otroka. Ako so ti živi, potem bo Jakob vendarle lahko živel novo srečnejše življenje.

Otroka in žena so bili živi in so ta trenutek vsi trije zagledali moža na vrhu klanca, na kraju, kjer se cesta prvič prikaže očem.

Ko je Marija Robidova, ki je stala pod jablanami poleg svojih otrok, zagledala moža na vrhu klanca, je prebledela in vsa zdrhtela. Z rokami si je za trenutek zakrila oči in čutila, da bi se morala opreti na nekaj. Toda samo za trenutek, takoj nato si je opomogla. Ko je odtrgala roke z obraza, je bila vsa spremenjena. Bila je trdna, toda bila je nekam stara, utrujena.

"Tam gre oče," je rekla otrokoma, "poznam ga po postavi. Vzemita rože in mu pojdi na pot. Ti, Jožica, ga lepo pozdravi in mu pokloni ta šopek, tudi ti, Lojze, ga lepo pozdravi in mu daj rože."

"Pa vi ne greste z nama?" je vprašala Jožica.

"Jaz ... jaz moram vse pripraviti doma," je odvrnila mati. Gledala je za otrokoma, kako sta stopila na pot, ki vodi od ceste proti njihovu domu in se k trem drugim hišam za Robidovo, še enkrat se je ozrla po cesti, ki se je vila po dolinah in holmih in kjer je na vrhu te ceste stal njen mož Jakob Robida, ki se je vračal iz taborišča. Tam je stal in je govoril s staro Lizo Gorjančevno. Ženica je stopila tik njega in mu pripovedovala:

Marija je vedela, kaj pripoveduje. Kaj pa naj bi mu sicer pripovedovala, ako ne o njej?

(Dalje prihodnjič)

OD KOTELJ DO BELIH VOD

Prešihov Voranc

(Nadaljevanje)

Naivni duhovni pastir je vse to imel za dovolj tehten vzrok, da se iznebi nadležnega mežnarja iz hiše. Povrhu je bil sam bolehnih pljuč ter mu je strmo šlo sence zelo ugajalo; ko so mu priskočili še farani na pomoč z deputacijo, ki so jo poslali v Celovec, je mož mislil, da je cilj dosegel. Rešitev je prišla šele v dveh letih.

Provizor Ojncinger je bil, gotovo zaradi pljuč, prestavljen na visoke Krčanje na Svinsko planino, da bi mu krčanski veter izpihal vse bacile iz pljuč in da bi lahko ostal tam vsaj štirideset let, kakor njegov prednik Drdlik ... Helldorfovi lovci, ki pasejo jelene po teh planinah in že celo večnost nestrpno čakajo statistike koroških domoljubov o njih poreklu, so vsakdar budni čuvarji vseh sosednih kostru nov—Bavarec pa je ostal mežnar pri Šenturju. Za župnika so mu poslali koroškega dečka,

ti hkrati tudi zmanjka zemlje pod nogami—zakikirkaš od zagrjene navdušenosti in se krepko ušedeš; ako imaš doma urejene družinske razmere, se zasoliš ob spominu, kakšen lep teren za konjske dirke je bil to—ako pa te kaj grize v duši, prevrjena ljubezen ali neizpolnjeni avanzami, ti izstopijo očmi kakor krokodili, ko zagledaš steno Karavank—še vidiš zrnja za njimi in takoj pokličiš satana na pomoč.

Med vsemi neštetimi, ki so opravili tukaj svojo potrebo, nisem našel nobenega Slovence. Čudno! Vem, da so hodili tod okrog. Ali je ravno na meni, nezvestem sinu, vrsta, da bom prvi?

Bavarec me gleda z majhnimi, sivimi očmi: opisuje mi zgodovino Strmca.

"Najprvo je bil kraj nemški, potem slovenski, potem zopet nemški—zdaj pa je tako," pokaže z roko neodločno.

Piko ima na "Spartakovce". Izropa se za jagnjad in cerkev. Vprašam, če so bili to isti Spar-

takovci, ki so odgnali župniku Marasku zadnji rep iz hleva ob prevratu, njega pa odgnali na Litzlhof.

Mož me ne razume. Razmišljam in se čudim doslednosti Kurta Eisnerja, ki je zasledoval tudi tod izrastke bavarskih "Landgrafov" z njihovimi Spartakovci, zakaj vsi ti ogromni gozdovi za Strmcem, Humberški grad, Bekštajn, Karavanke, vse to je last bavarskih Wittgensteinov. Vendar je Kurt Eisner plačal svojo gorečnost z glavo. Vsem tem procesijam izletnikov pripoveduje mežnar sedaj o Spartakovcih. Za Kurto Eisnerjem gre glas proti severu o vseh teh čredah rogateg in praščev, ki so se v letih prevrata zgrinjali iz raznih slovenskih selišč.

Koroška domovina se je dober kup umila!

Tik pred mežnarjo je šola. Sliši se ponavljanje iz razreda.

"Die Mutter!" kriči učitelj.

"Dimuti ...," odgovarja razred. Boječe, rahlo, tu naglas.

"Die Mutter-e-r-r-r!" vpije učitelj na ves glas. Razred zopet ponavlja, ponavlja "Mutter! Mutter!" Brez prestanka! Menda je to prvi razred. Kadar se glasovi že utrjujejo, se zopet sliši spodbujajoči učiteljev glas. Norišnica!

Učitelj se piše Gabron. Čez nekaj časa je odmor in kup otrok, čisto majhnih, se usuje pred šolo. Lezejo po koprivah in govorijo s tenkim glasovi komaj slišno slovenski. Bledo dekle stoji tiho ob plotu, ustnice se ji gibljejo in ponavljajo: "Die Mutter!"

Tudi učitelj se prikaže. Malica in govori s Bavarcem. Jaz listam po spominski knjigi, prisluškujem šepetanju stoletne lipe nad menoj; spodaj pod skalo klepeje kmet koso, da udarja njen jekleni zvok do sem. Izza lipe blesti cerkev, obdana z razkošjem sončnega poletnega dne, od vseh strani sila zlata, prosojna prazničnost pod lipo in razganja smrdljivo ozračje utrakvistične šole. Prične me dušiti, hitro napišem v spominsko knjigo nekaj, kar še ni bilo napisano tam, plačam in urno izginem v gozd. Vedno bolj spem korake in nazadnje tečem. Bojim se, da bi Bavarec ne pogledal v knjigo ter poslal za menoj žandarmerije. Podi me čuden strah pred mojim dejanjem. Ako bodo odkrili, kar sem napisal, bodo knjigo zažgali, ker dvomim, da bi se dala razkužiti.

Ne vem, kod prav za prav hoim; zarinem se tako globoko v lesove, ki so kakor izumrli, da šele čez dolgo časa pridem na poseko, od koder se razgledam, kje da sem. Sedec na mahu gledam vrhove Karavank. Sinji so, nekam oddaljeni. Vtisi iz Šenturja so me napolnili z neprijetnimi občutki. Ravno tako se mi zdi kakor takrat, ko sva nekoč po plebiscitu s poslancem Marcelom Zorgo sedela v gozdu nad Železno Kaplo, kjer nama je dr. Renner razbil shod, ter sva si lečila udarce, zadane od pijane mase Kapelčanov. Seveda sva brez besed in zaničljivo pljuvala na ves svet.—Napoved najdem na robu poseke staro mamico iz Braniž, ki obira jagode. Z njo se spustim v razgovor. To je prijetno in tako se razvedrim. Nato lezem na Drabosne—zopet. Pri "Zvrh-njem" gospodarita Soherja. Sedim v veži in pijemo mošt, Soherjev brat me je po svojih pedagogih kot otroka učil nemški moliti. Tukajšnji Soher ali Suher pa je Slovenec in oba stara hodita volit na Košanje, kadar

so volitve. Brat Soher še živi in pride vsako leto sem na počitnice. Ne bova se srečala, veliki gospod, ki si mi zaman poskušal nataktni na glavo obzorje klobukovih krajkov.

Z Drabosen se vračam v mraku—čez Dvor. Čim niže grem, tem bolj občutim, da korakam v drug svet. Zadnji kosci se vračajo pod svoje krove, truden korak, naporen dan. Po cestah iz Vrbe prihajajo delavci, pomajajo se s kosci in izginejo po stezah.

"Lahko noč!"

Za Dobračem in za Zilo žari sonce. Karavanke so stopile čisto iz ozadja, tudi njih vrhovi se kopijejo v zlatem večernem mraku, od Obrja do Pece ... Za Peco je mrak že gostejši ... Misli se ustavijo za njo, ali dasi je mrak že skoraj neprodiren, vidijo in čutijo misli skozi vse sence ...

Po cerkvah zvonijo večno luč, Lipa, Loga ves, Dvor drobno, Oholica oblastno, tudi Bavarca na Strmcu slišim, menda še Miklovo Zalo iz Šentjakoba.

Do proge čujem tudi potopljene zvon. Potem utihne. V Vrbi je živahno, lep večer, toplo, letoviščarji so na cesti, po parkih, po obrežju. Sto luči, en odsev, en sam velik plamen, ki gori po vsem jezeru do Celovca. Neodločno postopam po bregu. Letoviščna godba zavirka pred gradom. Mravljišče glav in senc se zgane in vzdrhti, vzdrhti tudi jaz—godba igra Košatovo, pesem Kušternikov-Drabosnjakov:

"Zapušen, zapušen, zapušen sem jaz ..."

OD MOKRONOGA DO PIJANE GORE

Dolenjska mi je dolgo bila neznan dežela, ker sam nikoli nisem prišel v te kraje. Kolikor pa sem jo poznal iz naše literature, iz našega časopisa, iz naših klasikov Levstika, Jurčiča, Trdine pa sem imel o njej precej motno sliko. Imel sem vtis, da je to dežela mehke romantike z neštevilnimi cerkvami in gradovi, z vinskimi goricami in zidanicami, z grički in dolinami, koder živi dobro ljudstvo lahko, brezskrbno življenje, piše cviček in prepeva, hodi po božjih poteh in lovi polhe. Ne kaka dežela poezije, katero lahko zavidamo drugi zemljani.

Prav tako nejasne pojme sem imel o socialnem stanju te dežele. Po legi in rodovitnosti krajev sem si predstavljal, da ne more biti preraven niti prezaostala. Tako sem domneval predvsem zato, ker je sredi Dolenjske bila najstarejša in najboljša slovenska kmetijska šola na Grmu; tam so živeli, delovali in pisali kmetijske strokovne knjige priznani slovenski kmetijski strokovnjaki, iz katerih se je učil naš kmet širom po Sloveniji. Tako središče je po mojem mnenju na Dolenjsko moralo gotovo dobro vplivati.

V tej domnevi me je posebno utrdil članek nekega gospodarstvenega strokovnjaka, ki je v "Slovencu" ne vem katerega letnika podajal pregled aktivnosti in pasivnosti agrarnega gospodarstva kranjske dežele. In tam je bilo s številkami dokazano, da je kmečko gospodarstvo na Notranjskem in na Gorenjskem doela pasivno, na Dolenjskem pa visoko aktivno. Tisti gospodarstveni strokovnjak je koval v zvezde dolenjski gospodarski presežek.

Slika o političnem razpoloženju Dolenjcev sem lahko dobil iz pregleda raznih volitev. Ta slika ni kazala nobene izjeme;

kakor na Dolenjskem je bilo povsod na Slovenskem prebivalstvo dobro, skromno ljudstvo, ki nima nobenih posebnih želja, ki je zadovoljno samo s seboj in da ga odseva sonce na tem prelepem kosu naše zemlje.

S tako podobo o Dolenjski sem nekega dne na postaji Mokronog-Bistrica stopil na dolenjska tla. Že ko sem se vozil iz Ljubljane po dolenjski železnici, sem se prepričal, da je Dolenjska res lepa dežela. Ko pa sem prišel v mirenško dolino, se je lepota dežele še povečala. Hribovi, ki dolino obdaja, ima takšne lepote, rahle linije, da takoj zraseš z njimi. Zidanice, posejane po daljnih gorcih, ti s preserno mirnostjo mežikajo nasproti. Številni gradovi, močne cerkve, mimo katerih se voziš, ti poleg romantične lepote dajejo tudi slutiti, da mora kraj to biti rodovit, kajti sicer bi se graditelji teh starin ne naselevali v njem.

Jasno avgustovsko ozračje, prežeto s soparo, napolnjeno z vidnimi snopi sončnih žarkov, se je s težko negibnostjo sklanjalo nad dolino, po kateri so se prelivala barve zelenih, tu in tam že nekoliko rumenkastih gozdov, vinogradov, travnikov in strnišč. Rjava, razpokana zemlja je puhtela od žeje in vročine, da je dišalo po njenem zapnem, težkem vonju. Globok, truden čar je ležal nad dolino in nad njenimi prelepimi lokami.

Izstopiš sicer na postaji Mokronog, toda trga s tem imenom nikjer ne vidiš. Tudi mokronoški trški mogočinci so ob gradnji proge iz Trebnjega v St. Janž ravnali tako kakor marsikje drugod in odrinili postajo čim dalje stran od njihovega središča. Od postaje do trga je pol ure hoda. Dva taksijska stakala potnikov na postaji, toda jaz se nisem dal ujeti in sem rajši šel peš to kratko, a zavoljo prahu in vročine zelo mučno pot.

Ne daleč od postaje stoji gostilna pri "Zajcu". Cviček je nedvomno dobro sredstvo proti prahu in vročini, zato sem krenil vanjo. V hiši je bil prepr. Ena miza je bila zasedena od samih dobro rejenih, spočitih, golorokih gostov. Pri drugi mizi sta sedela neobitri, rjav in zamazan kmet silno zanemarjene zunanosti ter neki drug gost, ki je bil za spoznanje bolj oblečen, a zelo zgaran.

Šlo je za politiko. Kmet je trdil, da bo vojska, gospodje pri mizi pa so se muzali in mu prezirljivo ugovarjali. Kmet se ni zmenil za njih prerekanje in je gnal svoje:

"Vojska bo, vam pravim. Zakaj? Leta 1914 sem bil povabljen od stranke v St. Rupert na sestanek zaupnikov. Čez dober mesec je izbruhnila vojska. Po-

glejte, sedaj sem spet dobil od stranke vabilo na sestanek v St. Rupert. Čez mesec dni bo vojska, vam povem ..."

Gospodsko omizje je imelo svojo stranko, kmet in njegov tovariš pa svojo. Na potovanju je človek čisto drugačen in se hitro zlije z družbo. Kmalu sem se seznanil z gosti in zvedel, da so gospodje pri mizi dolenjski magnatje iz sosednih krajev, oštriji, trgoveci in večji posestniki, kmet je iz Trebelnega nad Mokronogom, njegov tovariš pa rudar iz St. Janža. Pri gosposki mizi je bil tudi neki gospod iz Ljubljane, ki je bil tu na počitnicah.

Prepir se je nadaljeval. Kmet in rudar sta trdila, da bo potem prišel Hitler in da se bodo tudi za Dolenjsko pričeli boljše časi.

"Kak Hitler, Rusija bo prišla!" je ugovarjal krmčar, ki se je tudi mešal v prepir.

Kmet in rudar sta bila za Hitlerja, gosposka miza za oštirjem vred pa je bila za Rusijo.

(Dalje prihodnjič.)

"PROLETAREC"

Socialistično-delavski tednik
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze
in Prosvetne matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku.
Stane 33 za celo, \$1.75 za pol, \$1 za četrt leta.
NAROČITE SI GA!
Naslov:
PROLETAREC
2301 South Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

SLOVENE RECORDS

10-inch records 79c COD, plus postage
C-1201 Be happy, polka
Bye-bye-baby, polka
C-1214 My honey is wandering in Tyrol; St. Clair polka
C-1220 Too fat polka; Jolly polka
F. Yankovic and his orch
C-1192 Alpine waltz
Lampighter's polka
C-1211 Village tavern polka
Lumberjack — polka
C-1215 Marianna polka
Hit and miss polka
F. Zajc and his Folkateers
T-103 Silk Umbrella polka
Linden Tree — waltz
T-106 Tivoli Park Polka
Village Square Polka
T-114 Red Wine — Polka
Edelweiss waltz
Ernest Benedict Quartet
R-574 Na Marjance, Polka
Clarica (Clara) Polka
R-575 Clevelandski Valček
Malo Nocek, Polka
J. Perush and his Tav. Band

Write for free list of all new SLOVENE records, the largest selection in U.S., by the best Slovene artists, to:

PALANDECH'S

536 S. Clark Street, Chicago 5, Ill.

NAROCNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (Oct. 31, 1948), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročina. Ponovite jo pravčasno, da se vam list ne ustavi.

"PROSVETA"

2657 S. LAWDALE AVE.

Chicago 23, Ill.

Vaša naročina na "Prosveto" je potekla z dnem

V slučaju, da je od strani upravnistva kakšna pomba, nas takoj obvestite, da se ista popravi! Z bratskim pozdravom ZA UPRAVO "PROSVETE"

CENE LISTU SO:

Za Zbirku drve in Kanado \$2.00 Za Chicago in okolico je \$2.50
1 tednik in 5.00 1 tednik in 5.00
2 tednika in 5.00 2 tednika in 7.10
3 tednika in 4.40 3 tednika in 5.80
4 tednika in 3.30 4 tednika in 4.70
5 tednikov in 2.00 5 tednikov in 3.30

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.20
Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaše lastnina.

Prištet se sme le ona člane iz družine, ki to dovolijo in ki žive ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnili: Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prištet, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsto naročniku ali pa ustaviti dnevnik.

PROSVETA, SNPJ, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsto \$

1) Ime Čl. druživa št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2) Čl. druživa št.

3) Čl. druživa št.

4) Čl. druživa št.

5) Čl. druživa št.

Mesto Druživa

Nov naročnik Star naročnik

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov!

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue

Chicago 23, Illinois

TEL. ROCKWELL 4904